

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ

правильності своїх дій)	взаємодопомоги, колективної перевірки виконаних завдань, підтримка роботи учнівського ВТК і т.д. Оцінювання, підбадьорюючі звернення викладача.
Оцінка результатів діяльності (емоційне відношення до результату)	Оцінення не тільки рівня фактичних знань школярів, але і якості їх учбової діяльності: темпу і повноти виконання завдання, правильності складання плану відповіді по тексту підручника, дотримання правил користування наборами інструментів, ступінь самостійності, ініціативності, відповідальності, цілеспрямованості. Доброзичливі звертання в формі зауваження, заперечення, згоди, схвалення і т.п. Підведення підсумків роботи, підкреслення її важливості, вияв педагогічного оптимізму.

Таким чином, методика, що розглядається, орієнтує педагога на: 1) дії, спрямовані на посилення уваги учнів до змісту навчального матеріалу, до належного оволодіння трудовими прийомами, до процесу діяльності; 2) створення в них первісної орієнтації в майбутній професійній діяльності; 3) організація діяльності, що актуалізує необхідні складові мотивації трудової діяльності (пред'явлення інформації про предмет потреби, актуалізація відповідних потреб і мотиваційних станів, стимулювання вибору, необхідного в даній ситуації, мотиву і відповідного йому рішення діяти); 4) збудження таких станів, для яких ведучими мотивами є усвідомлення суспільної, практичної і іншої значущості навчально-трудової діяльності і прагнення діяти в напрямку поставленої відповідно професії життєвої мети; 5) підкріплення мотиваційних станів, що збуджуються; 6) створення ситуацій і формування діяльності, що моделюють і генералізують необхідні елементи і зв'язки мотивації трудової діяльності; 7) створення умов для розвитку позитивних мотивів за рахунок формування загальноучбових, загальнотрудових і спеціальних умінь і навичок учнів; 8) підтримка прагнення учнів до професійного самовиховання. Представлена методика забезпечення позитивної мотивації трудової діяльності під час навчального процесу орієнтує вчителя не тільки на те, що необхідно формувати і що для цього треба робити, але і на те, як досягти належного результату, як спонукати до сумлінного вчення, до активної трудової діяльності школярів на уроках трудового навчання.

Галина Мамус

ОБГРУНТУВАННЯ СТРУКТУРИ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ 3 "КОНСТРУЮВАННЯ ШВЕЙНИХ ВИРОБІВ"

Відомо, що освіта повинна відповідати вимогам життя, світовим досягненням людства. У зв'язку з цим є необхідність звернутись до досвіду розвинутих держав світу. Трудова підготовка в цих країнах значною мірою пов'язана з образотворчим мистецтвом, конструюванням, дизайном, основами техніки. Про це свідчать назви навчальних предметів: "Естетика і ручна праця" - в Австрії, "Технологія" - в Франції, "Техніка" - в Польщі; для дівчаток в Японії - "Домоводство" та в США - "Домоводство та економіка домашнього господарства".

Врахування здібностей в країнах Заходу здійснюється з самого початку навчання в школі. Створюються спеціальні умови на заняттях для талановитих учнів за спеціальними програмами і методичними системами.

В школах Японії навчання орієнтоване насамперед на розвиток мислення, творчих здібностей особистості, самостійності. Велика увага приділяється формуванню образного мислення, прикладному мистецтву, художнім видам праці. Трудове навчання підлітків направлено на моделювання, дизайн, творчу діяльність.

В основу концепції трудової підготовки в США покладено освіту для успішного здійснення кар'єри: зміст програм передбачає професійну підготовку за вибором в школах певної орієнтації.

Створення нової освіти в Україні передбачає зміну концептуальних положень трудової

підготовки, її змісту та основ організації. Реформування в загальноосвітніх школах відображається в посиленні творчого спрямування, вивченні основ дизайну, народних промислів і ремесел. Поряд з обов'язковими програмами, в яких відображається державний базовий стандарт, пропонуються програми спецкурсів професійного спрямування, інтегрованих та факультативних курсів. Дівчата можуть вивчати "Основи швейного виробництва" (професія: кравець), "Художні народні промисли", "Основи сучасного виробництва", "Українська народна вишивка", "Основи дизайну" та ін.

З вищенаведених даних можна стверджувати, що на даному етапі розвитку суспільства постало питання про формування в школі та вузі не лише технічно грамотної, але й творчої особистості. Відповідне становище й на виробництві. Техніка повинна забезпечувати виготовлення виробів з високими естетичними показниками. Процес конструювання не повинен відставати від рівня і характеру розвитку сучасної техніко-естетичної думки. Тому поєднання основ розвитку художніх та конструкторських здібностей повинно бути обов'язковим при вивченні дисциплін трудового навчання. Сучасний педагогічний вуз повинен дати майбутнім вчителям уяву про перетворюючу діяльність художника-модельєра, конструктора, про важливість і можливості оптимальної організації виробничої і побутової сфери людини.

Вивчаючи конструювання швейних виробів студенти стикаються з важливими проблемами художнього виховання матеріально-предметного середовища, специфікою індивідуального та масового швейного виробництва, із зв'язком матеріальної та художньої культури.

Оволодіння елементарними основами художнього підходу до конструкторської діяльності сприятиме створенню студентами технічно-правильно оформленої документації, креслень, гармонійних моделей одягу, здатних виражати степінь досконалості та доцільності.

Процес художньо-технічного виховання в загальноосвітній школі досліджувався досить різносторонньо. Вивчались загальні питання основ технічної естетики, її виховне значення. Розглядаючи різні напрямки даної проблеми, дослідники прийшли до висновку, що вдосконалення навчання та виховання в процесі трудового навчання залежить в першу чергу від підготовки вчителя праці з основ техніки, художнього конструювання.

Необхідно відмітити, що питання викладання у вузах спецдисциплін обслуговуючої праці, до яких належить і конструювання швейних виробів, не знайшли свого належного відображення на сторінках педагогічної літератури. В роботах окремих авторів розглядаються лише деякі форми і методи викладання основ художнього конструювання в практиці індустріально-педагогічних факультетів.

Згідно з навчальним планом підготовки студентів за спеціальністю "Трудове навчання" на індустріально-педагогічному факультеті Тернопільського державного педагогічного університету передбачено вивчення дисциплін "Художнє конструювання" та "Технічна творчість". Ми вважаємо, що їх вивчення є необхідним для майбутньої професійної діяльності в школі та в позакласній роботі. Проте дані дисципліни не входять в навчальний план по підготовці вчителів трудового навчання з спеціалізацією швейної справи.

Намагаючись в певній мірі заповнити дану прогалину, ми розробили власну програму з "Конструювання швейних виробів", провели дослідження проблеми конструкторських та художніх здібностей та особливостей їх розвитку при вивченні даної дисципліни в педагогічному вузі.

Виходячи з вимог педагогіки вищої школи, ми враховували науково-обґрунтовані критерії добору навчального матеріалу для спеціальних предметів:

- забезпечення професійної спрямованості змісту навчання;
- **відповідність навчального матеріалу основним формам і методам організації проведення занять з конструювання швейних виробів;**
- спрямованість навчального матеріалу на формування художньо-конструкторських здібностей студентів;
- **посильність навчального матеріалу та відповідність його індивідуальним особливостям студентів.**

Роль і завдання "Конструювання швейних виробів", місце в системі освіти, методи і засоби викладання, окремі вказівки розкрито в пояснювальній записці. Після цього наведено основний перелік розділів і тем навчального предмета, послідовність їх вивчення, вказано рекомендовану літературу — основну та додаткову.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ТА СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ «КОНСТРУЮВАННЯ ШВЕЙНИХ ВИРОБІВ»

	Назви тем	Об'єм роботи студентів (год.)		
		Всього	Лекції	ЛПЗ
1.	Вступ Роль конструювання в процесі виготовлення швейних виробів	2	2	
2.	Класифікація одягу і вимоги поставлені до нього	4	2	2
3.	Загальна характеристика систем і методів конструювання одягу	2	2	4
4.	Конструювання поясних виробів	12	8	10
5.	Основні відомості про будову тіла людини	16	6	14
6.	Конструювання жіночих плечових виробів з вшивним рукавом	22	8	4
7.	Конструювання комірів та оздоблювальних деталей	6	2	8
8.	Особливості конструювання виробів з рукавом покрою реглан та з суцільнокроєними рукавами	12	4	
9.	Основи конструювання дитячого одягу	8	4	
10.	Загальні відомості про конструювання чоловічого одягу	6	2	4

При вивченні першої теми студенти отримують короткі відомості про історію розвитку одягу, знайомляться з класово-соціальним положенням людини і відображенням його в костюмі. Значна увага приділяється етапам розробки нових моделей одягу, основним завданням конструювання швейних виробів. Студенти знайомляться з метою та завданням даної дисципліни, з навчальною програмою.

Щоб проаналізувати ознаки, за якими класифікують одяг, спочатку даємо визначення основних понять (гардероб, комплект, гарнітур, костюм, одяг тощо), а потім – поділ одягу за загальним призначенням, за умовами експлуатації, за модельно-конструкторськими ознаками та застосуванням, за статево-віковими особливостями, за сезонністю, видом тканин і матеріалів верху. Промислові та споживчі вимоги до сучасного одягу взаємопов'язані з його функціями.

Загальну характеристику систем і методів конструювання одягу студенти отримують після ознайомлення з особливостями масового та індивідуального виробництва швейних виробів. Крім цього, розглядають поняття "конструкції швейного виробу", її технологічність та основні характеристики (силует, форма, покрій, конструктивну побудову деталей, види з'єднувальних швів, вид матеріалів). Знайомляться з деталями одягу з основного матеріалу, підкладки та прокладки. На основі вивчення особливостей розрахунково-аналітичного, муляжного та розрахунково-графічного методів конструювання одягу порівнюють їх переваги та недоліки.

Відомості про будову тіла людини студенти отримують при розгляді наступних питань: необхідність вивчення антропології для конструювання одягу; загальні відомості анатомічної будови фігури людини (будова скелету, розвиток м'язів, величина і розподілення жировідкладів); основні морфологічні ознаки (тотальні ознаки, пропорції тіла, статура,

постава). Після цього вивчають антропометричні точки, які використовують в швейному виробництві; характеристику розмірних ознак, їх умовне позначення й способи отримання при масовому та індивідуальному виготовленні виробів.

Тема “Конструювання поясних виробів” поділена на окремі підтеми, в яких вивчають:

- види і фасони спідниць. Конструктивні особливості деталей спідниць в залежності від фасону. Мірки, необхідні для побудови креслення спідниці, розрахунки, необхідні для визначення горизонтальних ліній (обхват талії, стегон, лінія низу виробу) та ширини виробу по лінії стегон і лінії талії. Побудова переднього і заднього полотнища спідниці у відповідності з фасоном. Розрахунки для визначення положення ліній виточок на деталях спідниці для нормальних фігур та фігур з відхиленнями (у поставі, з нерівномірними жировими відкладеннями тощо). Розрахунки побудови припуску для оформлення низу і застібки. Правила розміщення лекал на тканині для розкрою деталей спідниці.

- особливості, які необхідно врахувати при побудові креслення жіночих брюк. Розрахунки для визначення ширини передньої і задньої половинок по лінії талії, стегон, кроку, коліна й низу брюк. Розрахунки для побудови креслення підкладки, прокладок для пояса і мішкощини для кишень брюк. Правила розміщення лекал на тканині для розкрою деталей брюк. Вихідні дані і правила побудови креслень дрібних деталей: пояса, гультіфа, шльовок, хлястиків, обшивок і підзорів для кишень.

При вивченні теми “Побудова креслення базової основи виробу з вшивним рукавом” студенти знайомляться з основною схемою креслення одягу, з її характеристикою, планом побудови базової основи, з лініями, які визначають основну схему креслення, з положенням вертикальних і горизонтальних ліній базової основи в залежності від покрою виробу. Аналізують залежність середньої лінії спинки і бокових зрізів від силуету, лінії півзаносу, борту і низу від особливостей моделі та виду виробу.

Студенти отримують вихідні дані для побудови креслення спинки і пілочки плечового виробу напівприлеглого силуету, проводять розрахунки для визначення положення ліній горловини, пройми; прибавок на вільне облягання в залежності від форми, об'єму, ширини виробу по лінії грудей.

Після вивчення особливостей виробів з рукавами покрою реглан та з суцільнокроєними рукавами — вивчають різновиди цих рукавів, залежність їх форми від вибраного нахилу плечової лінії, ширини рукава, глибини пройми, способів оформлення верхніх і нижніх зрізів.

Ознайомившись з асортиментом дитячого одягу, тканинами, які застосовують для його виготовлення, фасонами одягу для дітей різного віку, видами оздоблень, студенти вивчають розмірні ознаки типових дитячих фігур, прибавки на вільне облягання, особливості конструкційних розробок.

Загальні відомості про конструювання чоловічого одягу студенти отримують на основі ознайомлення з розмірними ознаками типових чоловічих фігур, особливостями, які необхідно врахувати при побудові креслень чоловічих брюк та сорочки.

В лекційній частині розглядаються вузлові питання програми. Відповідний теоретичний матеріал студенти засвоюють на практичних заняттях. Кожне таке заняття супроводжується пояснювальною частиною, метою якої є розкрити зміст завдання лабораторно-практичної роботи, основні прийоми його вирішення, зв'язок з попередніми та наступними завданнями. При цьому використовуються наявні ілюстрації, схеми, журнали мод, виготовлені студентами плакати та конкретні моделі одягу.

Нижче наведено перелік лабораторно-практичних робіт.

1. Асортимент та конструкція швейних виробів.
2. Морфологічна характеристика зовнішньої форми тіла людини.
3. Знімання мірок з фігури людини та їх запис.
4. Побудова креслення основи спідниці. Побудова креслень кльошових спідниць, зі складками та спідниць-клинок.
5. Побудова креслення жіночих брюк.
6. Побудова креслень жіночих плечових виробів різних силуетів (прямого, прилеглого та вільного) з пониженою та квадратною проймою.
7. Дослідження способів побудови креслень виробів з рукавами покрою реглан.

8. Побудова креслень виробів з суцільнокроєними рукавами.
9. Конструювання комірв, манжет та оздоблювальних деталей.
10. Побудова креслень дитячого одягу дошкільного та шкільного віку.
11. Особливості конструювання чоловічого одягу.

Для розробки експериментальної програми дисципліни "Конструювання швейних виробів" ми проаналізували зміст навчання учнів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних училищ, студентів технічних та педагогічних вузів. На основі цього встановлено взаємозв'язок між функціями фахівців швейної справи та змістом навчального матеріалу, який вивчають у відповідних закладах. Дослідження даної проблеми було продовжено з вчителями обслуговуючої праці: на основі спеціально розробленої анкети, яка передбачає аранжування рекомендацій експертів, відмічено важливість кожної теми розділів та зауваження до вивчення окремих питань дисципліни. Отримані дані дали можливість внести необхідні корективи в структуру змісту навчальної програми.

На основі виконання студентами письмових контрольних робіт було визначено результати засвоєння теоретичного матеріалу. Доступність отриманих впродовж експериментального навчання результатів оцінювалась методами математичної статистики. В якості показника успішності використовувалось відношення кількості студентів, які отримали позитивні оцінки за виконану роботу, до кількості всіх студентів, що виконували дану роботу. В більшості випадків цей показник перевищував 80%. А це дало можливість зробити висновок про доступність змісту навчального матеріалу та про доцільність проведення занять за розробленою програмою.

Володимир Буринський

Рівні самоосвітньої діяльності студентів у процесі вивчення креслення

У процесі навчання студентів кресленню практикується самостійне вивчення студентами теоретичних відомостей. Нами запропоновано три рівні самоосвітньої діяльності: **спонукальний, ситуативний і творчий**. В основу їх визначення було покладено такі критерії:

- цілеспрямоване прагнення самостійно отримати знання, зумовлене відповідною мотиваційною сферою;
- уміння, що забезпечують процес самостійного пізнання;
- уміння, спрямовані на забезпечення організації самостійного пізнання.

Визначення рівнів відбувалося на основі спостереження за навчальною діяльністю студентів та систематичного вивчення її результатів.

Спонукальний рівень самоосвітньої діяльності (низький) має прояв у тих випадках, коли студент вимушено самостійно здобуває знання. Це випадкова пізнавальна діяльність, уникнути якої студент не в змозі через небажання отримати погану оцінку, не виконавши завдання викладача. Вона характеризується дифузністю та стихійністю і випадковістю.

У студентів, віднесених до першого рівня самоосвітньої діяльності, самостійне пізнання відбувається із значними труднощами. Студенти, що знаходяться на цьому рівні, віддають явну перевагу отриманню консультацій у викладача, бажанню почути його пояснення з незрозумілих питань. Не вміють такі студенти й організувати самостійний пошук потрібних навчальних відомостей і, головне, вони не знають, з чого його слід починати. Їм легше працювати за вказівкою викладача, за його конкретним завданням (прочитати вказані сторінки з рекомендованого навчального посібника). Тому такі студенти скоріше не пізнають, а лише запам'ятовують те, про що написано в підручнику чи конспекті. Їх самостійна робота зводиться до механічного конспектування чи виконання графічної роботи "за зразком". Звикнувши до виконавчої діяльності, студенти не в змозі самостійно, активно пізнавати. Цим пояснюються такі їх висловлювання:

• **"Під час заняття або на консультації викладач допоможе тобі розібратись у навчальному матеріалі, і потім ти працюєш вже по-готовому. Самому зрозуміти навчальний матеріал набагато складніше"** (Ольга Т., I курс);

- "Викладач розповідає зрозуміліше, ніж це написано в підручнику, і пояснює він